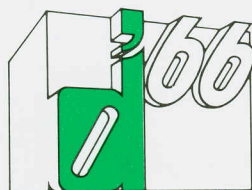

EUROPEES PROGRAMMA 1984-1989

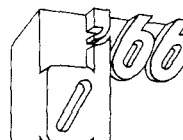

democraten '66

Democraten '66: Bezuidenhoutseweg 195, 2594 AJ Den Haag

Inhoudsopgave

- 1 **Inleiding**
- 1.1 Waarom en tot hoever Europese samenwerking?
- 1.2 Welk soort Europa wil D'66?
- 1.3 Is D'66 tevreden met de Europese samenwerking?
- 1.4 Het belang van de Europese verkiezingen
- 1.5 Welke prioriteiten ziet D'66 binnen Europa?
- 2 **Democratisch Europa**
- 2.1 Democratisering van de Gemeenschap
- 2.2 Rechtsbescherming en mensenrechten in de Gemeenschap
 - a. Algemeen
 - b. Buitenlandse Werknemers
- 2.3 Europa voor de burgers
- 2.4 Emancipatie
- 3 **Economisch en sociaal beleid**
- 3.1 Inleiding
- 3.2 Economische en monetaire eenwording
- 3.3 Werkgelegenheidsbeleid
- 3.4 Naar een Europese industriepolitiek
- 3.5 Verkeer en vervoer
- 3.6 Midden en Kleinbedrijf
- 3.7 Mededingingsbeleid
- 3.8 Handelspolitiek
- 3.9 Democratisering van arbeidsverhoudingen
- 3.10 Consumentenbeleid
- 3.11 Informatiebeleid
- 4 **Landbouw**
- 4.1 Naar een leefbaar platteland
- 4.2 Markt en prijsbeleid
- 4.3 Structuurpolitiek
- 4.4 Tegengaan van oneerlijke concurrentie
- 4.5 Landbouwpolitiek en de niet-EG-landen
- 4.6 Tuinbouw
- 4.7 Bosbouw
- 4.8 Visserij
- 5 **Milieu en energie**
- 5.1 Milieubeheer
- 5.2 Energie
- 6 **Cultuur, educatie en welzijn**
- 6.1 Inleiding
- 6.2 Cultuur
- 6.3 Onderwijs
- 6.4 Welzijn
- 6.5 Roesmiddelen
- 7 **Buitenlands beleid en defensie**
- 7.1 Naar een gemeenschappelijk buitenlands beleid en defensiepolitiek
- 7.2 De Europese Politieke Samenwerking (EPS)
- 7.3 Een Europees veiligheidsbeleid
 - 7.3.1 Oost-West-verhouding
 - 7.3.2 Europese defensie-industrie
 - 7.3.3 Mensenrechten
- 7.4 De uitbreiding van de Europese Gemeenschap
- 7.5 Ontwikkelingssamenwerking
 - 7.5.1 Structurele ontwikkelingssamenwerking
 - 7.5.2 Hulpverlening
 - 7.5.3 Voedselvoorziening
 - 7.5.4 Schulden van de ontwikkelingslanden
 - 7.5.5 Herziening van de Lomé-conventie

1. Inleiding

1.1 Waarom en tot hoever Europese samenwerking?

Uitgangspunt voor D'66 in dit Europese programma is de wenselijkheid van verdere Europese eenwording. Tussen de lidstaten van de Europese Gemeenschap (EG) is in de loop der jaren een belangenverstrengeling ontstaan, die geleid heeft tot een feitelijke Europese lotsverbondenheid. In Europa wordt steeds duidelijker dat soevereine staten zoals Nederland in vele opzichten te klein zijn om de problemen van onze tijd op te lossen. Dit betekent dat een vooruitstrevend beleid, zoals D'66 zich dat voorstelt (ook op het binnenlandse vlak) slechts mogelijk is bij de totstandkoming van een verenigd, democratisch Europa.

Natuurlijk betekent dat niet, dat wij met alle ontwikkelingen meegaan als ze maar in Europees verband plaatsvinden. Zoals uit dit programma blijkt heeft D'66 duidelijke opvattingen over de richting, waarin de samenwerking zich moet ontwikkelen. Zij zal zich daar in het Europese parlement voor inzetten.

Een uitgebreide en versterkte Gemeenschap zou de uitoefening van bevoegdheden moeten overnemen van de soevereine staten, waar een louter nationaal beleid onvoldoende is. In de Europese Gemeenschap gaat het er in de eerste plaats om de samenwerking op het gebied van de economische, sociale en monetaire zaken te versterken. Alleen dan kunnen de problemen, waaronder in de eerste plaats de werkloosheid, worden bestreden en een rechtvaardiger internationale arbeidsverdeling tot stand gebracht.

Daarbij dienen ook met betrekking tot milieu en energie bevoegdheden aan de Europese Gemeenschap te worden toegekend: een louter nationaal beleid is op deze gebieden een illusie. Immers, vuil water en vuile lucht houden niet op vuil te zijn als ze een nationale grens passeren. Wel dient bij de uitvoering van het Europese beleid rekening gehouden te worden met speciale nationale posities, zoals bevolkingsdichtheid en geografische ligging.

D'66 hecht zeer aan de handhaving van de Nederlandse culturele identiteit. Juist in een sterkere Europese Gemeenschap is de behoefte aan een nationale culturele identiteit groter, zoals wij dat nu al zien met betrekking tot de behoefte aan nieuwe regionale identiteit (Schotland, Basken, Bretons etc.).

Samenvattend: in dit programma leggen wij de nadruk op de onderwerpen „het democratisch Europa“, „het economisch en sociaal beleid“, „milieubeleid“ en „Europa en de wereld“.

1.2 Welk soort Europa wil D'66?

D'66 streeft naar een Europees maatschappijmodel, dat individuele ontplooiingsmogelijkheden handhaaft en, waar mogelijk, vergroot. Deze ontplooiing moet geschieden in vrijheid en verantwoordelijkheid, naar eigen inzicht en overtuiging, in solidariteit met de medemens en zonder politieke, sociale en economische discriminatie van anderen. Ook in Europees verband geldt dat de verscheidenheid

van mensen en opvattingen een positief te waarderen goed is. *D'66* ziet deze *verscheidenheid tevens als de voornaamste bron van maatschappelijke vernieuwing*. Daarom moet de ontwikkeling van onze samenleving gericht blijven op een orde die meer oog heeft voor de vrijheid van de mens dan in Oost-Europese landen het geval is en die meer oog heeft voor de gelijkheid dan in het Amerikaanse maatschappelijke systeem.

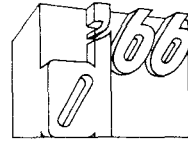
D'66 streeft naar een Europa dat de onderlinge band met andere delen van de wereld – industrielanden, maar ook ontwikkelingslanden – wil versterken. Europa is sterk afhankelijk van samenwerking met anderen door haar grondstoffenschaarste en strategische positie, alsmede door haar beperkte geografische omvang. Als Europa een bijdrage heeft te leveren aan de stabiliteit in de wereld, dan is dat door zijn technologische vernuft en zijn menselijke, maatschappelijke orde. Wij dienen onze samenwerking niet te richten op de versterking van de militaire macht, maar meer op „civiele“ en menselijke waarden, zoals bestrijding van armoede in de wereld, vrede en stabiliteit. Aandacht voor de Europese veiligheid moet steeds worden geplaatst in het vooruitzicht van wapenbeheersing en ontwapening.

Wat betreft de staatkundige inrichting van het democratische verenigd Europa heeft *D'66* geen dogmatische opvattingen. De nieuwe instellingen en procedures van de EG zullen geen letterlijke afspiegeling kunnen zijn van de afzonderlijke nationale grondwetten en praktijken. Een synthese moet worden gevonden tussen de uitgangspunten van de verschillende rechtsstaten binnen de Gemeenschap en die van Nederland.

1.3 Is *D'66* tevreden met de Europese samenwerking?

Neen. In de afgelopen twintig jaar is het accent bijna uitsluitend gelegd op schaalvergroting, economische groei en uitbouw van het Europese bedrijfsleven. Het is hoog tijd dat de Europese Gemeenschap zich meer gaat bezighouden met mensen. Vrijheid, gelijkheid en solidariteit zijn door *D'66* volledig onderschreven aspecten van de Europese integratie. Maar wij moeten helaas vaststellen dat de Gemeenschap zich tot dusver te zeer heeft verlaten op de wettelijke, formele gelijkheid van haar burgers. In werkelijkheid bestaat er nog zoveel ongelijkheid! In deze (nog uit te breiden) Gemeenschap kan die ongelijkheid alleen maar toenemen. Om onze beginselen te kunnen handhaven moet het beleid daarom getuigen van meer solidariteit met de sociaal en economisch zwakkeren. En wel door maatregelen ter bestrijding van de werkloosheid en ter bevordering van een rechtvaardiger welvaartsverdeling tussen de regio's van de Gemeenschap. Te zeer is de Europese gedachte gekoppeld aan de opbouw van een systeem van economisch liberalisme. Dit heeft er toe geleid dat de burgers hun aandacht voor de Europese eenwording verloren hebben en dat de Gemeenschap er onvoldoende in slaagt om tot een gemeenschappelijk beleid te komen.

Een tweede wezenlijk bezwaar tegen het huidige Europa is het grote gebrek aan democratische controle op het gevoerde beleid. Noch het Europese parlement, noch

democraten '66

de nationale parlementen slagen er in een effectieve controle uit te oefenen. Dit is onaanvaardbaar. Voor het democratisch gehalte van de Europese samenwerking is het van wezenlijk belang, dat het Europese parlement daar een grotere greep op krijgt.

1.4 Het belang van de Europese verkiezingen

De eerste zittingsperiode van het Europees Parlement heeft aangetoond dat Europese verkiezingen geen oplossing voor alle kwalen van de Gemeenschap kunnen vormen. Wel zijn zij een voorwaarde om Europa een democratische grondslag te geven. Zonder Europese verkiezingen zal de Gemeenschap steeds minder in staat zijn de groeiende verantwoordelijkheden naar behoren te vervullen.

Europese verkiezingen leiden niet automatisch tot meer bevoegdheden voor het Europese parlement. Maar zij zetten aan tot een ontwikkeling in de goede richting. *Gebrek aan hoop is hierbij even gevaarlijk als goedgelovigheid.*

Het is vooral aan de direct verkozen Europese parlementariërs zelf de invloed van

Rechtstreeks kiezen van het Euro-parlement is stap in de goede richting. . .

hun parlement te vergroten. Zij zullen de bevoegdheid tot wetgeving door de Europese Gemeenschap op de Raad van Ministers moeten zien te veroveren. Daarom zullen zij proberen de kiezers achter zich te krijgen: het parlement zal de publieke opinie niet alleen moeten verwoorden maar ook mobiliseren. Daarbij zullen de parlementariërs zich overigens ook moeten inspannen incidenten te voorkomen, die bij de kiezers de indruk deden ontstaan van verkwisting binnen het parlement. Een direct verkozen en versterkt Europees parlement is niet voldoende om de Europese gemeenschap een breed draagvlak te geven. Daarvoor is tevens noodzakelijk dat de nationale maatschappelijke organisaties meer op Europees niveau gaan samenwerken. Pas dan kan een werkelijk publieke dialoog over de toekomst van de Europese samenleving ontstaan.

1.5 Welke prioriteiten ziet D'66 binnen Europa?

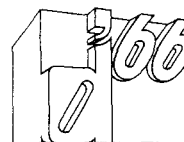
De eis tot versterking van de democratie en het respect voor de mensenrechten zullen dienen als basis voor de inrichting van een samenleving, die individuele ontplooiing mogelijk moet maken. D'66 bepleit een Europees beleid dat de emancipatie van achtergestelden en de beëindiging van eenzijdige afhankelijkheidsrelaties vooropstelt. Fundamentele verbetering en democratisering van het Europese besluitvormingsproces zijn daartoe een eerste vereiste.

De noodzaak van een zorgvuldig beheer van het bedreigde milieu komt op een goede tweede plaats. De met deze prioriteiten ten nauwste samenhangende vraag luidt, hoe tot een oplossing te komen van de economische problemen, waaronder in de eerste plaats de werkloosheid.

D'66 bepleit een aanzienlijke versterking van de economische en monetaire samenwerking. De ervaringen van de laatste jaren toonden de noodzaak van deze versterking aan, alleen al om wat reeds bereikt is en de welvaart, die daaruit voortvloeide, niet in gevaar te brengen.

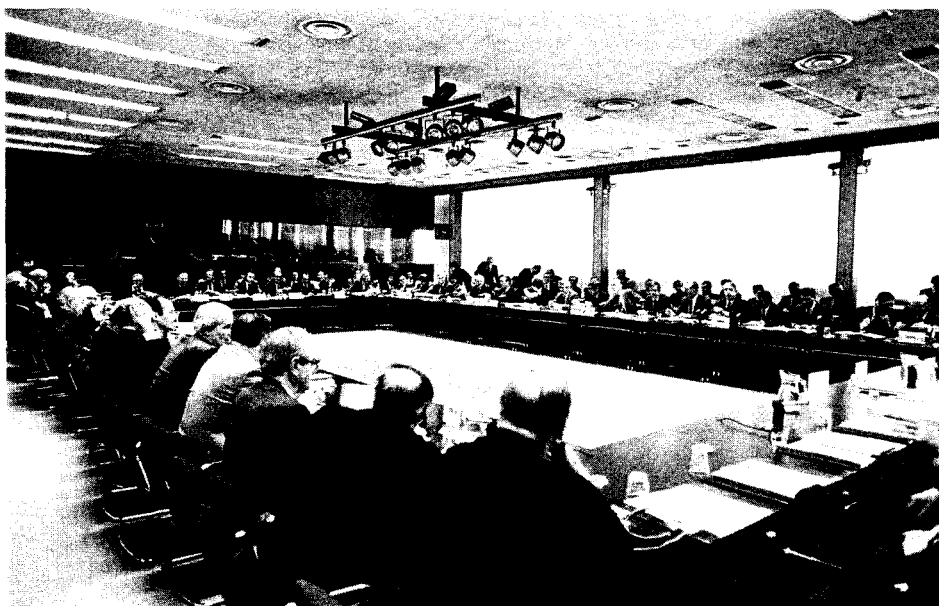
De toetreding van Spanje en Portugal tot de Europese Gemeenschap, die D'66 ondersteunt, legt op de noodzaak tot samenwerking een extra druk. De economische verschillen zullen tengevolge van die toetreding echter toenemen. Daardoor wordt het onmogelijk dat alle landen van de EG in gelijke mate en op hetzelfde moment doorwerken aan de economische en monetaire eenwording. D'66 aanvaardt daarom, dat de eenwording voortgang vindt via een systeem van „twee snelheden“, d.w.z. binnen een gemeenschappelijk aanvaard actieprogramma sommige landen sneller zullen voortgaan met de eenwording dan andere. D'66 verwerpt echter de gedachte van een blijvende tweedeling van de Gemeenschap in rijke en arme landen. Het is daarom noodzakelijk dat de economisch zwakkere landen de steun krijgen die het mogelijk maakt dat zij de sterkere landen kunnen inhalen.

D'66 aanvaardt ook, dat arbeidsintensieve industriën steeds meer naar de ontwikkelingslanden zullen gaan en dat wij ons in West-Europa vooral zullen moeten toelagen op kapitaal- en kennisintensieve industriën. Deze opvatting van D'66 over het Europese industriebeleid is van belang voor de ontwikkelingssamenwer-

democraten '66

7

De besluitvorming in de Raad van Ministers moet doorzichtiger worden. . .

king met de Derde Wereld. Want voor de mensen in de Derde Wereld zal Europa een belangrijke rol moeten spelen bij het verschaffen van bestaanszekerheid, opdat zij hun verdere levensloop zelf kunnen bepalen.

Het streven naar democratisering, de economische problemen en de toetreding van nieuwe leden zal van de EG geen naar binnen gekeerde gemeenschap mogen maken. Bij het streven naar ontspanning tussen Oost en West dient Europa dan ook een rol te spelen. Voorwaarde voor zo'n rol is verbreding van Europese samenwerking, zowel op het gebied van de buitenlandse politiek als van de defensie.

2. Democratisch Europa

2.1 Democratisering van de Gemeenschap

In het belang van democratische controle en doelmatigheid moeten de besluitvormende instellingen in één plaats worden bijeengebracht. D'66 kiest Brussel als zetel voor het Europees parlement, de Raad van Ministers en de Europese Commissie. Het Europees parlement zal de beslissingsbevoegdheid met de Raad van Ministers moeten delen, zowel ten aanzien van de wetgeving als van de begroting. Verder moet het Europees parlement meer controle uitoefenen op de Europese Commissie. D'66 wil dan ook met kracht streven naar uitbreiding van de invloed van het Europees parlement.

Verdere overdracht van bevoegdheden aan de Europese Gemeenschap kan slechts plaatsvinden als de democratische controle op de uitoefening daarvan is verzekerd. Het medebeslissingsrecht van het Europees parlement moet betrekking hebben op besluiten inzake verdragswijziging, uitbreiding van internationale accorden alsmede besluiten die de hoofdlijnen van het beleid vastleggen.

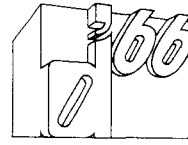
Zolang een formele bevoegdheidsuitbreiding uitblijft moet de bestaande overlegprocedure tussen Raad, Europees parlement en Commissie (die nu alleen geldt voor besluiten met financiële gevolgen) op al deze gevallen worden toegepast. Het rechtstreeks gekozen parlement dient alle middelen te benutten, die het ter beschikking staan om het politieke debat in Europa vorm te geven.

De leden van het Europees parlement dienen in de opvatting van D'66 niet tevens lid te zijn van een nationaal parlement. Europese parlementariërs mogen de nationale werkelijkheid niet uit het oog verliezen, evenmin als nationale parlementariërs de Europese dimensie. Daarom streeft D'66 naar samenwerking tussen het Europees en de nationale parlementen.

De Raad van Ministers dient – zeker in een uitgebreide Gemeenschap – meer te besluiten bij meerderheid van stemmen. De slagvaardigheid van de Gemeenschap kan worden vergroot door de voorzitter van de Raad meer speelruimte te geven ten behoeve van zijn interne en externe optreden. Te denken valt ook aan de instelling van de functie van Minister van EG-zaken, die als hoofd van de permanente vertegenwoordiging zetelt in Brussel, maar tevens lid is van zijn nationale regering. De besluitvorming in de Raad van Ministers moet doorzichtiger worden en de Raad dient het Europees parlement gemotiveerd te berichten welk gevolg door hem aan zijn adviezen wordt gegeven. Onderzocht moet worden over welke onderdelen van de wetgevende taak van de Raad in het openbaar kan worden vergaderd.

De Europese Raad dient niet zozeer de besluitvorming van andere landen over te nemen als wel impulsen te geven aan het Europese eenwordingsproces. De parlementaire controle (zowel nationaal als Europees) op het functioneren van de Raad moet worden versterkt.

De voorzitter van de Europese Commissie moet door de lidstaten benoemd worden

uit een bindende voordracht van het Europees parlement van niet meer dan drie personen. Terwille van eenheid en efficiency is het gewenst de Commissie, afgezien van de voorzitter, te beperken tot één lid per lidstaat. Het inspraakrecht van de voorzitter bij de benoeming van de leden van de Commissie dient te worden versterkt.

Uitvoering van besluiten dient meer aan de Commissie te worden gedelegeerd. Haar exclusieve initiatiefrecht tegenover de Raad dient te worden geaccentueerd. Commissieleden dienen zich onafhankelijk te kunnen opstellen ten opzichte van hun regeringen. Een eigen verantwoordelijkheid van het Europees parlement naast de nationale parlementen kan daartoe bijdragen.

2.2 Rechtsbescherming en mensenrechten in de Gemeenschap

2.2 (a) Algemeen

Het behoud van democratische staatsinstellingen en de bescherming van de fundamentele rechten van de mens in de aangesloten staten zijn essentiële vereisten voor het lidmaatschap van de Europese Gemeenschap.

Deze eisen gelden evenzeer voor de Gemeenschap zelf. De waarborging van de rechten van de individuele burger is een wezenlijk bestanddeel van de moderne democratische rechtsorde die de Europese Gemeenschap behoort te zijn. Het Hof van Justitie vervult een centrale rol in de opbouw van de EG tot een rechtsgemeenschap. De bevoegdheden van het Hof van Justitie moeten bij de verdere ontwikkelingen van de EG ook steeds worden aangepast. De eenheid van rechtsbedeling in de Gemeenschap dient nog te worden versterkt door de bestaande procedure die de rechtseenheid verzekert in gevallen, waarin een nationale rechter nalaat het Hof van Justitie om een prejudiciële beslissing te verzoeken. De onafhankelijke positie van het Hof van Justitie kan met meer waarborgen worden omgeven. Het verdient aanbeveling de rechters te benoemen voor een langere periode en wel door de Raad van Ministers, besluitend op voordracht van het hoogste rechterlijk college van de betrokken lidstaat en na raadpleging van het Europees parlement en het Hof van Justitie zelf. Toe te juichen valt dat het Hof van Justitie zich het respect voor de klassieke vrijheidsrechten reeds heeft aangetrokken.

De EG-instellingen dienen bovendien oog te hebben voor de sociale grondrechten. Het verdient overweging een rechtstreeks beroep op het Hof van Justitie mogelijk te maken voor individuele burgers, die menen dat hun fundamentele rechten worden geschonden door besluiten van de Gemeenschapsinstellingen.

De ontwikkeling van de grondrechtenbescherming in de Gemeenschap moet als onderdeel van de gemeenschappelijke Europese traditie worden ingepast in het bredere kader van de Europese conventie voor de rechten van de mens en het Europees sociaal handvest.

De erkenning van het individuele klachtrecht is een vanzelfsprekend onderdeel van een effectieve grondrechtenbescherming (bijv. tegen de toepassing van beroepsverboden). Ook de Gemeenschap als zodanig dient – met erkenning van het individuele klachtrecht – partij te worden bij deze Europese conventie. Beginselen van eerlijke procesvoering eisen in het bijzonder een vrije verdediging en contact tussen cliënt

en raadsman. Belemmeringen in de contacten mogen alleen plaatsvinden onder zeer stringente voorwaarden en in buitengewoon ernstige gevallen.

2.2 (b) Buitenlandse werknemers

D'66 acht eerbiediging van de rechten van de minderheden, waaronder die van buitenlandse werknemers, van het grootste belang – ook in tijden van economische neergang en snel toenemende werkloosheid. Aanbevolen wordt dat de Raad van Ministers de sociaal-economische culturele situatie, waarin de buitenlandse werknemers en hun gezinnen verkeren, periodiek aan een onderzoek onderwerpt met het doel om, uitgaande van het recht op behoud van de eigen culturele identiteit, nadere wetgeving of aanbevelingen vast te stellen, die een harmonische integratie kunnen bevorderen in de Westeuropese samenleving.

2.3 Europa voor de burgers

Het Europees beleid zal dichterbij de burgers komen te staan door waar mogelijk decentralisatie van gezag te bevorderen.

Hoewel bepaalde bevoegdheden op Europees niveau moeten worden uitgeoefend, zullen niet meer bevoegdheden aan de EG moeten worden overgedragen dan noodzakelijk is.

Concrete maatregelen die D'66 voorstelt en die van direct belang voor de burgers zijn:

- afschaffing van de fysieke controle aan de grens op het goederenverkeer;
- invoering van een vrij verkeer voor alle EG-onderdanen, ook voor hen, die geen economische activiteit verrichten;
- invoering van een Europees paspoort voor alle EG-onderdanen;
- afschaffing van de tijdsverschillen in Europa door een uniforme regeling van de zomertijd;
- toekenning van het actief en passief kiesrecht voor lokale en regionale vertegenwoordigende lichamen aan alle ingezetenen, ook niet-onderdanen.

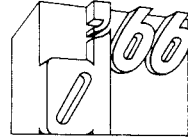
Harmonisatie van het vreemdelingenbeleid mag niet leiden tot een verslechtering van de positie van niet EG-onderdanen in Nederland en zal speciale aandacht moeten besteden aan de positie van vrouwen.

De Gemeenschap moet in haar beleid de solidariteit met de sociaal en economisch zwakkeren veel meer dan in het verleden benadrukken.

2.4 Emancipatie

Een gelijke maatschappelijke positie voor vrouwen en mannen binnen de Europese Gemeenschap moet worden gerealiseerd door:

- gelijke toegang tot de arbeidsmarkt;
- economische verzelfstandiging, ook in de sociale zekerheid, de belastingwetgeving en de pensioenwetgeving;
- het kunnen combineren van het verrichten van betaalde arbeid met het realiseren van de dagelijkse zorg voor zichzelf en anderen, bijvoorbeeld kinderen, kortstondig zieken;
- opheffen van discriminatie naar huwelijkse staat en andere leefvormen.

democraten '66

11

Op de (juiste) naleving van de bestaande EG-richtlijnen zal scherpe en effectieve controle moeten worden uitgeoefend. EG-richtlijnen – die deels reeds in voorbereiding zijn – op terreinen als pensioen- en belastingwetgeving, deeltijdarbeid, ouderschapsverlof en voorkeursbehandeling dienen met grote spoed tot stand te komen. Deze richtlijnen zullen zich mede op de bovengenoemde doelstellingen moeten richten.

Een effectieve organisatie van een Europees emancipatiebeleid houdt voor D'66 minimaal in, dat alle maatregelen en besluiten worden getoetst op hun effecten voor de positie van vrouwen en, daarmee in verband staand, die van mannen. Vooral mede op ambtelijk niveau moet de coördinatie van het emancipatiebeleid tot stand komen. D'66 pleit er voor, dat de EG binnen het eigen ambtenarenapparaat het goede voorbeeld geeft door een tijdelijke voorkeursbehandeling bij het bezetten van middelbare en hogere functies door vrouwen. Bij vervulling van vacatures moet tijdens de werving en selectieprocedures bijzondere aandacht aan vrouwelijke kandidaten worden gegeven.

Voorts moet(en) binnen de Europese Gemeenschap:

- experimenten met collectieve arbeidstijdverkorting – ook financieel – worden gesteund en bevorderd;
- maatregelen die in lidstaten zijn genomen om het aantal vrouwen in vertegenwoordigende functies te vergroten, worden geëvalueerd en effectieve maatregelen aan alle lidstaten worden voorgelegd;
- bevorderd worden dat binnen het onderwijsbeleid beroepsopleidingen en volwasseneneducatie en de toegang van vrouwen hiertoe hoge prioriteit krijgen;
- onderzocht worden in hoeverre vrouwen en alleenstaande ouders extra de dupe worden van de verslechterende sociaal-economische omstandigheden met name op terreinen, waar grote bezuinigingen plaatsvinden (gezinszorg, gezondheidszorg);
- gelijkberechtiging van meewerkende vrouwen worden gerealiseerd in zelfstandige beroepen, midden- en kleinbedrijf alsmede landbouw en visserij.

3. Economisch en Sociaal beleid

3.1 Inleiding

De West-Europese samenleving wordt aangetast door de achteruitgang van de West-Europese industrie, de snelle uitstoot van arbeid uit het productieproces en de teruggang in inkomens. Daardoor komt de noodzakelijke solidariteit tussen werkers en niet-werkers onder spanning te staan. Jongeren vinden steeds moeilijker hun plaats in het maatschappelijk bestel.

D'66 is er van overtuigd, dat de lidstaten deze problemen slechts kunnen overwinnen indien zij tot een gezamenlijk, Europees beleid besluiten.

Dat vereist moed, niet alleen omdat een uitsluitend nationale aanpak op korte termijn wel eens voordelen lijkt te bieden, maar bovenal omdat de activiteiten van de EG op sociaal-economisch terrein tot op heden bepaald geen reden tot juichen hebben gegeven.

3.2 Economische en monetaire eenwording

De doelstellingen van een economische en monetaire unie blijven gehandhaafd. Dit ondanks het feit, dat de economische omstandigheden in Europa het totstandkomen van de unie niet hebben bevorderd. D'66 blijft voorstander van de economische en monetaire unie, omdat deze voordelen kan opleveren, zoals een impuls tot economische opleving, grotere monetaire stabiliteit, lagere inflatie en minder werkloosheid.

Als niet aan belangengroepen verbonden partij staat D'66 het volgende voor ogen bij de vormgeving van een Europees sociaal-economisch beleid:

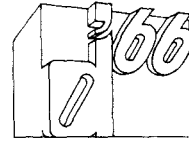
- bestrijding van de werkloosheid;
- industriële vernieuwing die tevens leidt tot een verbetering van het milieu;
- rechtvaardiger internationale verdeling van arbeid en welvaart.

3.3 Werkgelegenheidsbeleid

Een van de grootste opdrachten van de EG zal zijn een bijdrage te leveren aan de oplossing van het werkloosheidsprobleem. Daartoe moeten op EG-niveau stappen worden ondernomen om het verder in elkaar zakken van de internationale bestedingen te voorkomen. In aansluiting op de ideeën die het altijd t.a.v. het nationaal beleid heeft verkondigd, wil D'66 dat er ook een Europees bestedingsbeleid van de grond komt om de economische crisis te bestrijden.

D'66 wil dat de Europese Commissie op zo kort mogelijke termijn aan de Raad van ministers een plan voorlegt voor een Europese bestedingsimpuls. Dat plan moet concreet de afspraak bevatten, dat alle lidstaten van de EG, waarvan duidelijk is dat ze zich op basis van hun betalingsbalanssituatie, inflatieontwikkeling e.d. in een situatie van onderbesteding bevinden, eind 1984 tegelijkertijd een pakket maatregelen zullen doen ingaan om de economie te stimuleren.

Maatregelen, die in dit verband overwogen moeten worden, zijn belastingverlagingen, kredietfaciliteiten voor kleine, innoverende bedrijven, het stimuleren van de

ontwikkeling van schone en duurzame energie, infrastructurele werken. Een gecoördineerde bestedingsimpuls op Europees niveau zal zeker bijdragen aan het stoppen van de neerwaartse spiraal, waarin de economieën van de lidstaten zich bevinden. Als de andere geïndustrialiseerde landen buiten de EG aan zo'n initiatief zouden meedoen, zijn de effecten aanzienlijk groter. Daarom moet de EG een poging doen om het aanzwengelen van de bestedingen te combineren met soortgelijke activiteiten van andere geïndustrialiseerde landen, vooral de VS en Japan. Daartoe moet bij voorkeur in OECD-verband een initiatief worden genomen.

Een belangrijk element van het Europese bestedingsbeleid moet bestaan uit een gezamenlijk initiatief van de EG-lidstaten om de financiële problemen voor de derde wereld te verlichten en daardoor hun bestedingsmogelijkheden te verruimen. Omdat het voor Derde Wereld-landen door de crisis steeds moeilijker wordt om kredieten te krijgen wil D'66 dat de EG het initiatief neemt tot aanvullende kredietfaciliteiten voor de armste ontwikkelingslanden. Die moeten deze landen de mogelijkheid geven de komende drie jaar gemiddeld 1% van hun BNP meer te besteden aan de aanleg van havens, wegen en andere infra-structurele werken.

De werkloosheid zal, behalve door een Europees bestedingsbeleid ook moeten worden bestreden door een Europees industrie- en handelsbeleid en door verdere economische en monetaire eenwording. Maar ook als daar met voortvarendheid aan wordt gewerkt zal de werkloosheid onvoldoende afnemen. Daarom moet er, aanvullend op nationale initiatieven voor hervordering van werk, een Europees jeugdwerkplan komen, dat alle jongens en meisjes t/m 25 jaar een opleidings- c.q. stageplaats biedt.

Uitgangspunt daarbij moet het principe zijn, dat alleen een beloning wordt gegeven voor de werkelijk productieve diensten. Nu de werkloosheid in de Gemeenschap op een ongekend hoog niveau is gekomen zou het een vorm van illusiepolitiek zijn om te suggereren dat op korte termijn weer volledige werkgelegenheid kan worden bereikt. Daarom moet er bij het streven naar hervordering van werk tevens een herwaardering komen van het onbetaalde vrijwilligerswerk.

3.4 Naar een Europese industriepolitiek

De economische mogelijkheden van de lidstaten hangen in sterke mate af van hun concurrentiepositie op de wereldmarkt.

De openheid van de West-Europese economieën brengt met zich mee dat de internationale concurrentie niet alleen op de afzetmarkten buiten de Gemeenschap, maar ook daarbinnen wordt gevoeld. De verslechtering van de West-Europese concurrentiepositie in vrijwel alle sectoren van de nijverheid gedurende een tijd van wereldwijde economische recessie, heeft dan ook dramatische gevolgen gehad voor de werkgelegenheid, terwijl de betrokken overheden d.m.v. een ondoorzichtig netwerk van nationale steunmaatregelen niet alleen de mogelijkheden voor een gemeenschappelijke aanpak in ernstige mate hebben bemoeilijkt, maar zelfs de fundamenteën van de gemeenschappelijke markt hebben aangetast.

De lidstaten van de EG staan hier voor de principiële politieke keuze om hetzij een gecoördineerde industriepolitiek te ontwikkelen om de hiervoor geschetste ontwikkeling te stoppen, hetzij de situatie verder te laten verslechteren door zich tot een strikt nationale aanpak te beperken.

Voor D'66 heeft deze zaak hoge prioriteit. D'66 wil er dan ook zowel op nationaal als op Europees niveau toe bijdragen, dat de politieke wil tot samenwerking en coördinatie op Europees niveau er ook daadwerkelijk komt. D'66 pleit ervoor om intussen een offensieve gemeenschappelijke industriële strategie op te zetten, die het concurrentievermogen van de Europese industrie zowel binnen de Gemeenschap als daarbuiten krachtig kan versterken. De aanpak van Frankrijk bijvoorbeeld, dat de nadruk eenzijdig legt op het heroveren van de binnen-Europese markt wordt afgewezen. Bij het opzetten van eerdergenoemde strategie gaat het er niet om de particuliere sector het initiatief uit handen te nemen, alswel om ervoor te zorgen dat concurrerende voorwaarden worden geschapen voor product- en procesvernieuwing en expansie.

Het gaat er daarbij om de optimale omstandigheden te scheppen, die voor product- en procesvernieuwing noodzakelijk zijn. Het verdient aanbeveling dat de Europese Gemeenschap de contacten stimuleert tussen industriëen in lidstaten- die op hoog technologisch niveau moeten concurreren met andere industriële grootmachten.

Daartoe dient een Europees fonds te worden gevormd, dat ontwikkelingskredieten voor industrieel onderzoek met een lange termijn karakter mogelijk maakt. Ook kredietverlening aan kleine en middelgrote innoverende bedrijven dient in het kader van dat fonds mogelijk te zijn. Het geld voor het fonds moet bij elkaar worden gebracht via een geleidelijke afbouw van de fondsen, die op nationaal niveau worden gebruikt voor het instandhouden van perspectiefloze activiteiten. In plaats van het op conservering gerichte beleid moet een aanzet worden gegeven tot een planmatige gecoördineerde afbouw van oude bedrijfstakken. Steunmaatregelen op Europees niveau voor bedrijven en bedrijfstakken in moeilijkheden zijn alleen toelaatbaar als ze worden gekoppeld aan een in de tijd afgebakend herstructureringsplan.

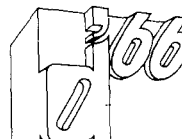
3.5 Verkeer en vervoer

Rail-, weg- en watervoer verkeren als gevolg van de economische teruggang en stijging van arbeids- en energiekosten in grote moeilijkheden.

Vrije concurrentie op een open Europese vervoersmarkt is verder weg dan ooit.

De door overcapaciteit ontstane concurrentie maakt, dat rusttijdregelingen in het vervoer steeds minder worden nageleefd. Daarbij komt de groeiende concurrentie van de Oost-Europese scheepvaart, die vervoer aanbiedt tegen excessief lage prijzen. Door het grensoverschrijdend karakter van deze problematiek – waarbij ook overwegingen van energiegebruik, verkeersveiligheid en milieu een belangrijke rol spelen – , mede door het getoonde gebrek aan bereidheid van de lidstaten bevoegdheden op dit terrein over te dragen.

Hierin dient verandering te komen. Met spoed moet een Europees vervoerbeleid tot

stand komen dat kan dienen als basis voor herstel van de bedrijfstak. D'66 ondersteunt dan ook de beslissing van het Europees parlement de Raad van ministers wegens nalatigheid voor het Hof van Justitie te dagen.

De volgende bouwstenen horen in het vervoerbeleid thuis:

- Personenvervoer: Het op peil brengen van het Europese spoorwegnet door onderlinge afstemming van de nationale dienstregelingen, verbetering van infrastructuur en het doen verdwijnen van oponthoud aan de grenzen. Versoepeling van het dagelijks woon-werkverkeer in de grensstreken.
- Goederenvervoer: Harmonisatie van technische voorschriften. Ondersteuning van het zgn. gecombineerd vervoer. Afschaffing van het systeem van ritmachtigingen. Maatregelen tegen het goedkope Oost-Europese vervoer. Het totstandbrengen van een „opleg”regeling van het goederenvervoer over de weg. Verbetering van vervoersmogelijkheden in Oostenrijk, Zwitserland en Joegoslavië, zo nodig met behulp van EG-financiën.

De luchtverkeersbegeleiding is nog niet definitief geregeld. Deze dient zoveel

Het vervoersbeleid is bij de EG een achtergebleven gebied. . .

mogelijk in Europees verband te worden georganiseerd. De lidstaten (óók Nederland!) zullen daarom hun bevoegdheden op dit terrein aan Eurocontrol moeten overdragen.

3.6 Midden- en Kleinbedrijf

Ook op Europees niveau is het midden- en kleinbedrijf voor D'66 een belangrijk aandachtsggebied. Temeer daar de helft van de werkgelegenheid van de EG wordt gevonden in het midden- en kleinbedrijf. Bovendien kan worden gesteld dat het midden- en kleinbedrijf een bron is van zowel *vernieuwingen* als *vernieuwers*. Naast de maatregelen die elders in dit programma ten aanzien van de Europese politiek staan beschreven, stellen wij daarom speciaal ten behoeve van het midden- en kleinbedrijf het volgende voor:

- De diverse maatregelen binnen het totale EEG beleid dienen structureel getoetst te worden op hun effecten op het midden- en kleinbedrijf. Wij zijn van mening dat aan één commissielid de zorg voor het midden- en kleinbedrijf toebedeeld dient te worden en voorts dat de afdeling midden- en kleinbedrijf versterkt behoort te worden.
- D'66 streeft ernaar dat de diverse financiële instrumenten van de gemeenschap en het belastingstelsel zo worden ingericht dat zij de mogelijkheid aan het midden- en kleinbedrijf bieden om te komen tot een grotere mate van zelffinanciering (herinvestering van eigen winsten).
- Wij pleiten voor eenduidige, handzame en overzichtelijke regelingen opdat voor het midden- en kleinbedrijf de Europese markt toegankelijker wordt.
- Aandacht verdient de detailhandel in de grensgebieden, die vaak oneerlijke concurrentie ondervindt door fiscale maatregelen genomen door de lidstaten afzonderlijk.
- D'66 pleit ervoor de EG-richtlijnen zodanig te wijzigen dat het midden- en kleinbedrijf beter in staat gesteld wordt deel te nemen aan overheidsopdrachten.

3.7 Mededingingsbeleid

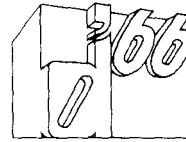
3.7.1

Aan de basis van elk democratisch denken ligt het wantrouwen tegen ongecontroleerde macht.

Vandaar het streven naar een rechtsstaat, opdat de overheidsmacht niet onbeperkt en zonder toezicht kan worden uitgeoefend. Niet alleen de macht van overheden verdient ons wantrouwen, maar ook de economische macht van ondernemingen. In de Gemeenschap heeft dit wantrouwen gestalte gekregen in een krachtig anti-kartelbeleid, dat trachtte de voorwaarden voor een daadwerkelijke concurrentie tussen ondernemingen te scheppen door het bestrijden van concurrentie-beperkende afspraken. Voortzetting en waar nodig verscherping van dit beleid acht D'66 gewenst.

3.7.2

Nieuwe economische problemen stellen nieuwe prioriteiten voor een gemeenschappelijk mededingingsbeleid, dat streeft naar een gedecentraliseerde economische

orde, waar de markdeelnemers door elkaars concurrentievermogen liever dan door de overheid in evenwicht worden gehouden.

De drang naar expansie van met name de multinationale ondernemingen toont aan dat dit evenwicht gemakkelijk kan worden verstoord. Door fusies en andere concentraties is steeds meer macht bij steeds minder ondernemingen terecht gekomen. Deze machtsposities scheppen het gevaar van te hoge prijzen en andere ongerechtvaardigde voordelen. D'66 beschouwt het optreden tegen deze machtsvorming als hoofddoel van een nieuw mededingingsbeleid.

Noodzakelijk zijn de volgende maatregelen:

- Om de concentratiegolf een halt toe te roepen dient ten spoedigste te worden voorzien in o.a. een concentratiecontrole vooraf, zoals deze is uitgewerkt in het voorstel dat al sinds 1973 op goedkeuring van de Raad wacht.
- Tegen reeds gevormde concentraties, die een gedecentraliseerde economische orde bedreigen en niet uit anderen hoofde gerechtvaardigd kunnen worden, moet sterker worden opgetreden.
- De middelen van de Europese Commissie worden uitgebreid in de mate die voor vervulling van bovengenoemde taken nodig is.

3.7.3

Het mededingingsbeleid zelf dient geplaatst te worden in het totale kader van de economische en sociale doelstellingen. De uitvoering van nieuwe doelstellingen, b.v. in het milieu-, industrie- of regionale beleid kan tot situaties leiden, die in strijd zijn met mededingingspolitieke beginselen van de Gemeenschap. In dergelijke situaties zullen de mededingingsaspecten niet steeds doorslaggevend kunnen zijn.

3.8 Handelspolitiek

De EG staat de komende jaren voor een zware krachtproef, om het behoud van de voordelen van de vrijhandel, één van de peilers van de gemeenschappelijke markt. Indien de EG-lidstaten er niet in slagen de toenemende tendens tot protectionisme, zowel binnen als buiten de gemeenschappelijke markt, het hoofd te bieden, dan is daarmee het functioneren en het voortbestaan van de Gemeenschap zelf in het geding.

Immers, tegen de achtergrond van de economische, sociale en financiële problemen in de verschillende lidstaten van de EG doemt het gevaar op, dat lidstaten niet alleen neigen tot een protectionistische opstelling ten opzichte van landen buiten de EG, maar zich ook daarbinnen zo gaan gedragen. Deze tendens moet met kracht worden tegengegaan. Aan de werkloosheid kan slechts het hoofd worden geboden in een open EG-markt.

Ook de gemeenschappelijke financiële en economische problemen waarmee de industriële landen en de ontwikkelingslanden te kampen hebben en welke deels een gevolg zijn van de huidige depressie, kunnen alleen in een gemeenschappelijke dialoog worden opgelost. Sterke politisering van het debat dient hierbij zoveel mogelijk te worden vermeden. Constructief en regelmatig overleg moet volgens D'66 eveneens het kader vormen, waarin wordt gewerkt aan een oplossing van de handelsgeschillen tussen de EG en b.v. de VS en Japan.

Een restrictieve opstelling van de EG ten opzichte van landen waarmee een handels tekort bestaat, kan alleen haar rechtvaardiging vinden in het verkrijgen van een duidelijk in de tijd afgebakende adempauze, die het de betreffende industrieën vergemakkelijkt om te te herstructureren. In uitzonderingsgevallen is een selectieve opstelling gerechtvaardigd voor het afdwingen van een grotere markttoegang elders.

Bij dit alles is evenwel behoedzaamheid geboden, aangezien het gevaar van een escalerend protectionisme niet denkbeeldig is. In een tijd dat de wereldhandel door in elkaar zakkende bestedingen en toenemend protectionisme steeds verder afneemt, moet juist de Europese Gemeenschap het initiatief nemen tot een onmiddellijke stopzetting van nieuwe protectionistische maatregelen en tot een verdergaande liberalisering van de wereldhandel. D'66 is van mening dat de Europese Gemeenschap op korte termijn het initiatief moet nemen voor een nieuwe bijeenkomst van het GATT, waarbij een ambitieuze poging moet worden gedaan om op wereldwijde schaal de grote hoeveelheid niet-tarifaire handelsbarrières zoveel mogelijk op te ruimen.

Ook in de betrekkingen met de ontwikkelingslanden moet het wederzijdse belang van een zo ruim mogelijke markttoegang worden erkend. Hierbij dienen evenwel niet alle ontwikkelingslanden over één kam te worden geschoren. De meer ontwikkelde ontwikkelingslanden dienen op het punt van de verbetering van de markttoegang voor producten uit de geïndustrialiseerde landen een voortrekkersrol te spelen ten opzichte van de andere ontwikkelingslanden.

Tenslotte dienen de bestaande uitzonderingsbepalingen en de gegroeide praktijk onder het GATT ten aanzien van exportbeleid van landbouwproducten van de VS en de EG zorgvuldig te worden bezien, opdat de GATT-regels meer dan thans het geval is op landbouwproducten van toepassing worden.

3.9 Democratisering van arbeidsverhoudingen

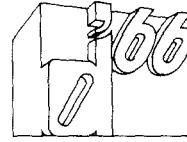
3.9.1.

Er moet democratisering van de arbeidsverhoudingen plaatsvinden, waarbij de traditionele scheiding tussen arbeid en kapitaal wordt doorbroken. De EG is bij deze problematiek betrokken door het streven naar harmonisatie van de wetgevingen in de diverse lidstaten en de opstelling van het gemeenschappelijk vennootschapsrecht, waarin het statuut van de Europese vennootschap is opgenomen.

D'66 streeft naar een zódanige democratisering van het bedrijfsleven, dat alle betrokkenen op basis van medeverantwoordelijkheid een bijdrage leveren aan de arbeidsgemeenschap. Werknemers krijgen het medebeslissingrecht voor alle ingrijpende besluiten over het ondernemingsbeleid en de benoeming van de directeuren. Personeel en aandeelhouders oefenen een gelijke invloed uit op de samenstelling van de raad van commissarissen.

3.9.2

D'66 is voorstander van de invoering van een gekozen personeelsvertegenwoordi-

ging met bij de overheidsdiensten en- bedrijven aan de overheidstaken aangepaste bevoegdheden. Ook binnen de instellingen van de EG dienen dergelijke personeels-vertegenwoordigingen te worden ingevoerd.

Daarnaast bepleit D'66 de bevordering van experimenten met alternatieve werkor-organisatievormen op basis van zo groot mogelijke individuele en groepszelfstandig-heid zowel in het bedrijfsleven als bij de overheid. Een deel van de gelden uit het Europees sociaal fonds en uit het Europees fonds voor regionale ontwikkeling zal moeten worden bestemd voor ondernemingen die tot dergelijke experimenten bereid zijn. De Vredelingsrichtlijn is slechts een minimumvoorziening. Deze richtlijn zal moeten worden gevolgd door een Europese medezeggenschapsrichtlijn.

Gestreefd moet worden naar een aanvulling van het Europese sociaal handvest, waardoor naast de vrijheid van vakvereniging ook de vrijheid om zich niet te organiseren, zoals erkend in de Universele verklaring van de rechten van de mens, wordt gegarandeerd en een verplicht lidmaatschap (zoals in Nederland in de grafische bedrijfstak bestaat!) wordt afgewezen.

3.10 Consumentenbeleid

Voorziening van de Gemeenschap van goederen en diensten, waarvan hoeveelheid, samenstelling en produktiewijze zoveel mogelijk aansluiten bij de wensen van de burgers, is alleen mogelijk als de verlangens van de consumenten zo goed mogelijk tot uiting worden gebracht. Zij moeten dan ook daadwerkelijk invloed kunnen uitoefenen op wat en hoe er wordt geproduceerd. Er dient duidelijk gestalte te worden gegeven aan een Europees consumentenbeleid. Dit dient een raamwerk te vormen voor nationale stelsels van consumentenbescherming, aangepast aan de omstandigheden, noodzakelijkheden en mogelijkheden. Voorkomen moet worden dat de Europese consument bureaucratisch wordt uitgeschakeld.

D'66 kent, op basis van de vijf fundamentele rechten van de consument, prioriteit toe aan de volgende punten:

- verplichte vermelding van de samenstelling van voorverpakte produkten met inachtneming van de EG-richtlijnen. Nederland dient zijn uitzonderingspositie op te geven en ook vermelding van gebruikte conserveermiddelen verplicht te stellen;
- raadpleging en vertegenwoordiging van de consument bij de voorbereiding van publiekrechtelijke beslissingen die hem betreffen;
- bevordering van een kritische instelling van de consument onder meer door een daarop gerichte voorlichting en scholing;
- een voor de consument gemakkelijke rechtsgang en een Europese regeling voor slechte producten en voor misleidende reclame.

3.11 Informatiebeleid

Coördinatie van het informatiebeleid binnen de EG op gebieden zoals normalisatie en standaardisatie in de informatie-industrie en de harmonisatie, alsook uitbouw van de auteursrecht-wetgeving en de privacy-wetgeving is wenselijk en noodzakelijk. Deze coördinatie mag echter niet leiden tot centralisatie.

Het verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van de persoonlijke levenssfeer met betrekking tot geautomatiseerde gegevensbestanden moet snel binnen de gehele EG van kracht worden.

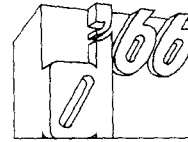
D'66 vindt dat ook elektronisch postverkeer en internationale telecommunicatieverbindingen omgeven dienen te worden door goede wettelijke waarborgen, met name inzake de bescherming tegen uitlekken en aftappen van de inhoud van verzonden stukken. Voor zover de overheid betrokken is bij de lancering en exploitatie van communicatiesatellieten, dient dit zoveel mogelijk op Europees niveau te worden gecoördineerd om dubbele uitgaven te voorkomen.

Gelet op de grote behoefte aan industriële innovatie dient de informatieuitwisseling in het bijzonder tussen universiteiten en bedrijfsleven te worden bevorderd. Zoals in Japan, zouden ook in Europa grootschalige toekomstverkennde projecten te overwegen zijn.

Met het oog op de noodzaak van innovatie, kwaliteit en verscheidenheid van de Europese informatie-industrie ondersteunt D'66 het ESPRIT-programma (European Strategic Programme on Research on Information Technologies). Daarbij dient expliciet aandacht besteed te worden aan het zodanig binnen bereik brengen van de informatievoorzieningen, dat ook het midden- en kleinbedrijf met vrucht hiervan gebruik kan maken.

In de wereldwijde mededinging om de uitvoering van belangrijke infrastructurele projecten op het gebied van de telecommunicatie ondervindt de Europese industrie enige handicaps. Overheden van landen als de VS, Japan of Zuid-Korea zetten achter de offertes voor grote projecten op de wereldmarkt vaak verregaande financieringsfaciliteiten, die de feitelijke offerteprijs naar het tweede plan dringen. Voor de EG ligt hier een belangrijk werkterrein.

In afwijking van art. 85 van het Verdrag van Rome, dat handelt over de vrije economische mededinging, dienen de vaste boekenprijzen gehandhaafd te blijven, omdat anders een culturele verarming zal optreden en de vrijheid van meningsuiting en het recht op informatie in het gedrang zullen komen.

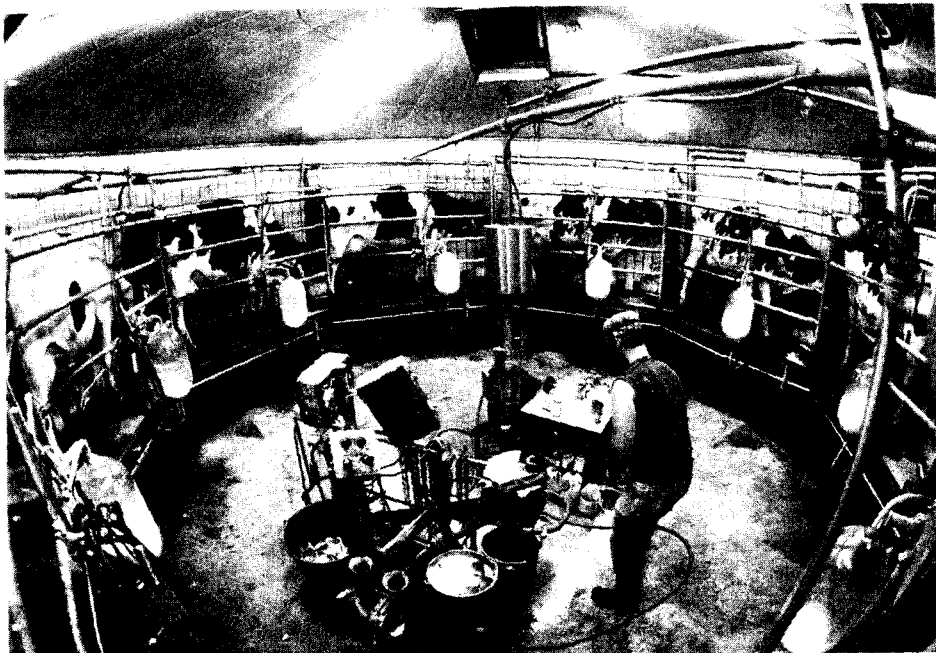
4. Landbouw

4.1 Naar een leefbaar platteland

De oprichting van de EG heeft de ontwikkeling van de landbouw sterk versneld. Verscheidene van de in het verdrag van Rome genoemde doelstellingen van het Europese landbouwbeleid zijn in hoge mate verwezenlijkt, zoals het veilig stellen van de voedselvoorziening, stabiele voedselprijzen op een voor de consument redelijk prijsniveau, en een voortdurende stijging van de productiviteit.

Voor het landbouwbeleid gelden de volgende doelstellingen:

- het veilig stellen van de voedselvoorziening met produkten van hoogwaardige kwaliteit;
- het verzekeren van de in de landbouw werkzamen van een voldoende inkomen onder sociaal aanvaardbare omstandigheden;
- het handhaven van een zo groot mogelijke werkgelegenheid in de landbouw;
- het terugdringen van het aandeel van het nationale landbouwbeleid en de

Overproductie verstoort het marktevenwicht. . .

vervanging door een geharmoniseerd Gemeenschappelijk beleid;

- het beheersen van de prijzen van de landbouwproducten en het nastreven van marktevenwicht;

- een bijdrage te leveren aan het beheer van natuur en landschap, alsmede het bevorderen van de leefbaarheid van het platteland;

- een doeltreffende agrarische productie.

Bij het verwezenlijken van deze doelstellingen dient tevens te worden gestreefd naar:

- bewustwording van de consument;

- het gebruik van energiebesparende productietechnieken en alternatieve energiebronnen;

- het terugdringen van het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen;

- het behoud van een zo breed mogelijke genetische basis;

- het tegengaan van overmatig gebruik van hulpstoffen (m.n. kunstmeststoffen en bestrijdingsmiddelen);

- het beschermen van het milieu;

- een verantwoorde huisvesting en behandeling van productiedieren en het in EG-verband tegengaan van uitwassen in de intensieve veehouderij;

- harmonisatie van de voorschriften op het gebied van kwaliteit en gezondheid van gewassen en vee;

- een hoge kwaliteit van de productie;

- het terugdringen van handelsbarrières, zowel binnen als buiten de EG;

- het ontwikkelen van een wereld-voedselstrategie, b.v. door internationale productenovereenkomsten en een wereldvoedselbank;

- het stimuleren van de voedselproductie in de Derde Wereld;

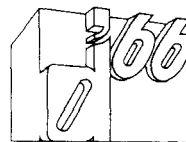
- het vergemakkelijken van bedrijfsovername door jonge boeren en het harmoniseren van maatregelen daartoe;

- het bevorderen van kringloop-productie.

4.2 Markt- en prijsbeleid

Voor vele landbouwproducten blijkt dat de hoofddoelstellingen van het markt- en prijsbeleid, het tot stand brengen van marktevenwicht en het garanderen van een voor de producten aanvaardbare prijs, niet of nauwelijks tegelijk zijn te realiseren. Enerzijds verstoort overproductie structureel het marktevenwicht, wat dwingt tot interventies en tot gesubsidieerde export naar derde landen. Dit leidt tot te lage wereldmarktprijzen, met uiterst schadelijke effecten voor vele derde-wereldlanden. Anderzijds wordt de doelstelling om de in de landbouw werkenden een redelijke inkomenspositie te verzekeren in onvoldoende mate gerealiseerd. Dat geldt voor het overgrote deel van de landbouwers, werkzaam op betrekkelijk kleine bedrijven.

Het is daarom noodzakelijk het markt- en prijsbeleid te herzien. Voor vele producten, waarvan structurele overschotten bestaan, dienen de beide functies van het markt- en prijsbeleid te worden ontkoppeld door het invoeren van productiebeheersende maatregelen. Voor het beperkte beschermde productiekwantum kan dan een hogere producentenprijs worden gegarandeerd (die aan de consument wordt doorbere-

kend). Voor een eventueel surplus aan producten kan de vrije marktprijs gelden. D'66 bepleit de invoering van bedrijfsgewijze contingentering voor suiker en voor zuivel. De garantieprijsz dienen daarbij niet te worden afgeleid van een kostprijsberekening op basis van normatieve bedrijfsgrootte en -uitvoering, maar te worden gebaseerd op de gangbare bedrijfsstructuur.

4.3 Structuur-politiek

Aan de verbetering van de landbouwstructuur dient groter gewicht toegekend te worden dan thans het geval is. Dit betekent dat de Afdeling „Oriëntatie“ van het E.O.G.F.L. meer rekening dient te worden gehouden met de specifieke moeilijkheden waarmee bepaalde regio's en/of bedrijven in meerdere landen van de EG te kampen hebben. De bestaande richtlijnen van de EG-structuurpolitiek zullen daartoe moeten worden aangepast. Grote financiële inspanningen zullen daarbij onvermijdelijk zijn. Zij zullen ten koste moeten gaan van uitgaven die met het prijsgarantiebeleid van het Europese Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw samenhangen.

Landbouwbedrijven met een verhoudingsgewijs hoge rentabiliteit dienen niet te worden bevoordeeld. Er is een beter inzicht vereist in de werkelijke inkomensverhoudingen in de landbouw, zodat vermeden kan worden dat subsidies een rechtvaardige en sociaal-economisch verantwoorde inkomensontwikkeling in de weg staan. Het structuurbeleid zal meer aandacht aan extensieve producties moeten schenken, waardoor productieverhoging wordt tegengegaan, de afhankelijkheid van grondstoffen verminderd en de kans op aantasting van het milieu wordt verkleind. De ontwikkeling van grondgebonden nevenbedrijven dient in deze samenhang te worden bevorderd.

Er dienen maatregelen te worden genomen die met name de kleinere bedrijven ten goede komen. Gedacht kan daarbij worden aan bijvoorbeeld machine-ringen en bedrijfsverzorgingsdiensten.

D'66 acht het van groot belang dat de leefomstandigheden op het platteland worden verbeterd. Het is niet slechts uit sociale en landschappelijke overwegingen van belang een levensvatbare plattelandssamenleving met een voldoende grote agrarische bevolking in stand te houden: er wordt aldus ook een verantwoorde bijdrage aan de oplossing van het werkloosheidsproblematiek gegeven.

4.4 Tegengaan van oneerlijke concurrentie

Een van de ernstigste bedreigingen van de gemeenschappelijke landbouwmarkt zijn de monetair compenserende bedragen. De pogingen om door middel van een afbraakschema tot afschaffing hiervan te komen verdienen krachtige steun.

Fiscale harmonisatie tussen de EG-landen is noodzakelijk, daar de uiteenlopende wijzen van belastingheffing concurrentievervalsend werken. De Europese Commissie moet de beoordeling van nationale steunmaatregelen met kracht ter hand nemen en daarbij de moed tonen overtreders voor het Hof van Justitie te dagen.

Dit is des te meer van belang nu vaak ter compensatie van Gemeenschappelijke

prijsbesluiten nationale maatregelen worden getroffen. Juist met het oog op het vrijwaren van de concurrentievoorwaarden zullen uniforme voorschriften t.a.v. vervoer van dieren en dierlijke producten binnen en buiten de EG nodig zijn, zodat een in- en uitvoerbeleid ontstaat, waarbij belemmeringen als gevolg van nationale bepalingen uitgesloten zijn. Nationale taken en bevoegdheden ter zake dienen aan een EG-instelling te worden overgedragen.

4.5 Landbouwpolitiek en de niet-EG-landen

Er dient voorrang te worden gegeven aan een evenwichtige ontwikkeling van de landbouw in de derde wereld. Het principe van de voorkeursregeling voor EG-producten kan daarom geen einddoel zijn en mag slechts worden toegepast als tijdelijke maatregel. De EG dient deel te nemen aan internationale overeenkomsten ter stabilisering van prijzen van landbouwproducten. Er moet worden meegewerkt aan de vorming van buffervoorraden. Aanvaardbare overschotten in de EG moeten zorgvuldig worden ingepast in internationale hulpverleningsprogramma's. Het dumpen van overschotten op de vrije markt wordt afgewezen.

4.6 Tuinbouw

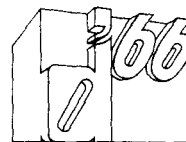
De glastuinbouw in de noordelijke lidstaten is een perspectiefrijke bedrijfstak. Daarom moet de EG alle aandacht geven aan aanpassing van de tuinbouw aan de sterk gewijzigde energieomstandigheden. Harmonisatie van energieprijzen kan alleen in het kader van een gemeenschappelijke energiewetgeving volledig worden doorgevoerd.

4.7 Bosbouw

De EG dient een gezamenlijk bosbouwbeleid te ontwikkelen als onderdeel van het landbouwbeleid (en dus onder het verdrag van Rome). Bebossing van verlaten en/of gedegenereerde gronden heeft hierbij een hoge prioriteit. De EG dient hiervoor financiële middelen ter beschikking te stellen.

4.8 Visserij

Voor vangstregelingen zal moeten gelden dat bij vaststelling van quota rekening wordt gehouden met historische, economische en sociale belangen. Het voorkomen en het bestrijden van vervuiling, zowel in zee als in de binnenwateren, is een onmisbaar onderdeel van een visserijbeleid. Schoon kustwater, de kinderkamer voor het leven der zee, is de basis van de zeevisserij. D'66 bepleit onderzoek naar mogelijkheden om te komen tot (kunstmatige) visteelt in zee.

5. Milieu en energie

5.1 Milieubeheer

Onder de huidige omstandigheden staat bij het Europees milieubeheer het voorkomen van concurrentievervalsing centraal. In plaats daarvan moet de bescherming van het milieu zelf doelstelling van het milieubeleid worden.

Bescherming en verbetering van het milieu zal als volwaardige doelstelling in het EG-verdrag moeten worden vastgelegd. Een initiërende en controlerende rol van het Europees parlement is hierbij onmisbaar.

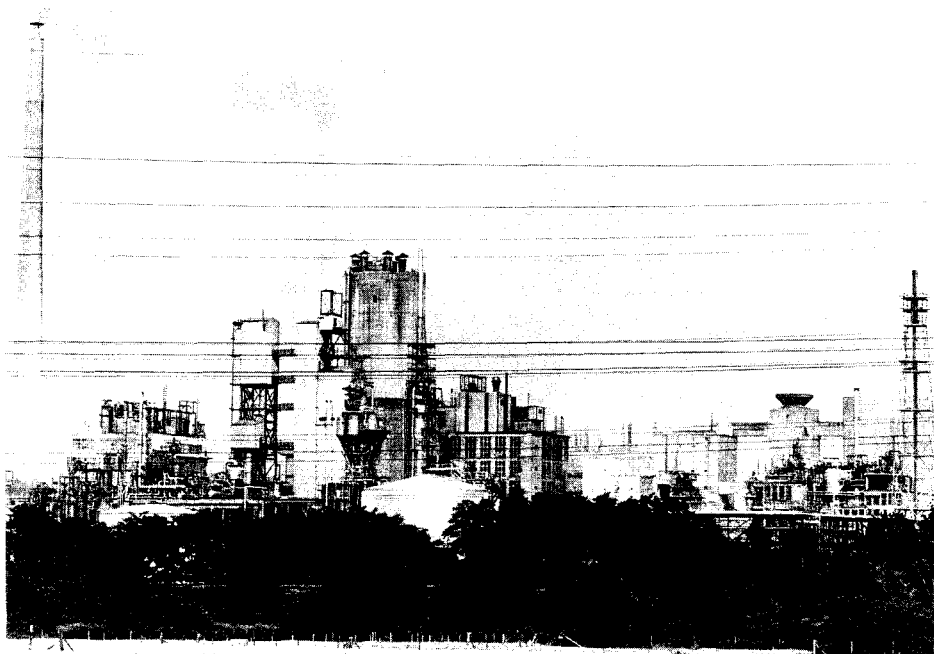
Het huidige Europese milieubeleid is volstrekt onvoldoende. Het zal moeten worden verbeterd en ontwikkeld. Dit kan mede op basis van het milieu-actieprogramma van de EG voor de jaren 1982-1985. Daarnaast moeten de ter tafel liggende richtlijnvoorstellen tot Europese wetgeving worden verheven en moet de uitvoering van reeds aanvaarde richtlijnen met kracht ter hand worden genomen aan de hand van een tijdschema.

Snelle en toereikende uitvoering van Europese richtlijnen door inbouw in de nationale wetgeving vraagt daarbij extra aandacht.

De huidige gang van zaken dient sterk te worden verbeterd. Als voorbeeld kan worden gewezen op de richtlijn uit 1976 inzake de lozing van gevaarlijke stoffen in open water. Sinds de aanvaarding hiervan is welgeteld één uitvoeringsrichtlijn tot stand gekomen (kwik). In dit tempo doorgaande zal het meer dan 100 jaar duren, voordat effectief gevaarlijke stoffen uit het oppervlaktewater kunnen worden geweerd. Daarom zou nagegaan moeten worden of het stelsel van de richtlijn niet kan worden aangescherpt: de aanwijzing van een stof tot zwarte-lijst-stof zou al genoeg moeten zijn voor scherpe nationale maatregelen, vooruitlopend op communautaire maatregelen.

Naast een aantal algemene grondslagen voor het Europese milieubeleid – zoals weergegeven in het beleidsprogramma, b.v. toepassing van het stand-still beginsel en van het principe „de vervuiler betaalt” – zijn de volgende uitgangspunten in het bijzonder van belang:

- het tot stand komen van afspraken over normen, in de eerste plaats ten aanzien van bestrijding van vervuiling aan de bron;
- het formuleren van een beleid met betrekking tot het te hanteren financiële instrumentarium, waartoe heffingen en milieu-schadefondsen behoren;
- EG-milieumaatregelen zijn doorgaans minimum afspraken. De lidstaten moeten de vrijheid behouden verdergaande maatregelen, zoals strengere normen, vast te stellen. Het nog niet gereed zijn van internationale regelingen mag geen excuus zijn voor het uitstellen van maatregelen in eigen land;
- het ontwikkelen van een internationaal milieubesef. Export van vervuiling, ook naar landen buiten de EG (ontwikkelingslanden!) moet worden tegengegaan;
- de wenselijkheid tot het gefaseerd aanscherpen van EG-milieurichtlijnen op basis

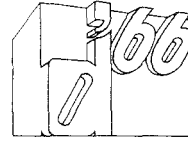

Scherpere bestrijding van luchtverontreiniging. . .

van voortschrijdend inzicht en technische mogelijkheden. Hierbij moet worden gestreefd naar toepassing van de „best technical means“.

Bij de uitvoering van het Europees milieubeleid geeft D'66 prioriteit aan de volgende acht maatregelen. Zij komen vaak in de plaats van bestaande nationale regelingen, die veelal niet op elkaar zijn afgestemd.

- Een algemene regeling voor problemen van grensoverschrijdende vervuiling. Hiertoe behoren o.m. het voorschrift dat staten geen schade mogen toebrengen aan het milieu in andere staten, en in beginsel toepassing van de strengste normen indien normen aan weerszijden van de grens (of grenzen) verschillen. Verder dienen inspraak- en rechtsmogelijkheden tot stand te komen, zó dat de lidstaten en hun burgers zich tegen problemen van over de grens even goed kunnen beschermen als tegen milieuproblemen in eigen land.
- Aanscherping van het beleid ten aanzien van de bestrijding van luchtverontreiniging: strengere normen voor zwaveldioxide, Europese normen voor stikstofoxiden (beide van groot belang voor het tegengaan van de zure regen), snel terugdringen

van emissies van auto's, en beperkende maatregelen met betrekking tot het gebruik van chloorfluorkoolwaterstoffen, bijvoorbeeld in spuitbussen.

- Een vergrote inspanning ter bestrijding van zeeverontreiniging: een verbod tot het storten van radioactief afval in de oceanen (in het kader van het verdrag van Londen van 1972), het tot stand brengen van internationale regelgeving voor het beëindigen van zeedumping van chemisch afval en voor het reguleren van exploratie en exploitatie van olie en gas op zee. Beperking van zeeverontreiniging door vervuiling vanaf het land (uitvoering van het verdrag van Parijs) en het opstellen van een internationaal beheersplan voor de Noordzee zijn urgent.

- Een Europees faunabeheer, waartoe behoren: bescherming van bedreigde diersoorten, tegengaan van dierenmishandeling, een permanent verbod op de invoer van alle zeehondenhuiden en een effectieve uitvoering van het verbod tot het vangen, doden of consumeren van trekvogels: uitvoering van de Washington-conventie.

- Wat betreft chemisch afval dient de EG regels te ontwikkelen aangaande de aan de verwerking te stellen eisen. Voorkomen moet worden dat het chemisch afval verdwijnt naar het land waar de slapste normen gelden. Voor internationale transporthen moet zo snel mogelijk een notificatieplicht worden ingesteld.

- Er moet een stringente Europese regeling komen voor de toelating van nieuwe bestrijdingsmiddelen.

- De EG dient een krachtig beleid te ontwikkelen ten aanzien van beschermde internationale natuurgebieden, zoals het Waddengebied. Alle bijbehorende beperkingen voor het economisch gebruik van zo'n gebied moeten in acht worden genomen.

- Het tot stand brengen van een Europese regeling voor het verplicht stellen van milieu-effect-rapportage voor activiteiten van overheid en bedrijfsleven, die een aanzienlijke mate van milieu-aantasting kunnen inhouden. De essentialia van de Nederlandse aanpak zouden in deze regeling moeten zijn terug te vinden.

5.2 Energie

Aangezien het energieprobleem wereldomvattend is, kan dit niet alléén in EG-verband en zeker niet nationaal worden opgelost. EG-maatregelen zijn wel rechtstreeks van belang voor de wereldenergietoestand en omgekeerd. Daarom moet de EG streven naar een wereldwijd overleg tussen energieproducerende en -consumerende landen. De aanwezigheid van de ontwikkelingslanden daarbij is van groot belang. Tot nu toe betekent het EG-energiebeleid niet veel. D'66 is van mening, dat dit moet veranderen. De grote invloed van energie op de economieën van de lidstaten en op het natuurlijk milieu vormen hiervoor een voldoende motief. In een Europees energiebeleid moeten - uitgaande van de noodzaak de afhankelijkheid van geïmporteerde energie te verminderen - de volgende prioriteiten tot uitdrukking komen:

1. Een programma ter bevordering van energiebesparing in alle sectoren. Een Europese prijsbeleid voor energiedragers kan hierbij stimulerend werken. Deze is bovendien van belang om een einde te maken aan de huidige concurrentievervals-

sing tussen de lidstaten als gevolg van het verschil in energieprijzen en kan dienen om het gebruik van duurzame energiebronnen aan te moedigen.

2. Innovatie en onderzoek, gericht op besparing en op het toepassen van duurzame energiebronnen (zonne-, wind-, bio- en geo-energie en waterkracht). Het huidige onderzoek, waarbij onevenredig veel geld wordt besteed aan kernenergie, moet in deze zin worden omgebogen.

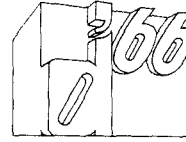
3. Goede afspraken over prijsstelling, im- en export van gas en de voltooiing van het Europese net van aardgasleidingen.

4. Stimulering van het kolengebruik slechts op voorwaarde, dat technologieën worden ontwikkeld om winning, transport, opslag en gebruik van steenkool op voor mens en milieu acceptabele wijze te laten plaatsvinden. Bestaande technologie, bijvoorbeeld op het gebied van de ontzweveling van rookgassen en de verwerking van vlieggas moeten worden toegepast volgens de „best technical means“ (zie ook het hoofdstuk Milieubeheer).

Gezien de vele niet opgeloste problemen (m.n. die van het kernafval) is D'66 van mening dat de rol van de kernenergie zowel in Nederland als in Europa moet worden teruggedrongen. Daar het beleid in een groot aantal lidstaten juist gericht is op verdere ontwikkeling en toepassing van kernenergie, zal deze doelstelling zeker niet gemakkelijk kunnen worden bereikt. Daarom is het des te meer van belang, dat besparing wordt bevorderd en duurzame energiebronnen worden ontwikkeld. Afnemende vraag naar energie zal de bouwprogramma's van kernenergiecentrales achterhalen en de afhankelijkheid van geïmporteerde energie doen verminderen.

Als belangrijke stappen in de richting van het terugdringen van de kernenergie in Europa ziet D'66:

- een veel minder op kernenergie gericht onderzoekbeleid (zie boven);
- een stop op de bouw van nieuwe kernenergiecentrales en, waar mogelijk, sluiting van bestaande centrales;
- betere voorlichting over de risico's, die aan het gebruik van kernenergie zijn verbonden (incl. het winnen van de grondstoffen en het beheer van het afval). Zolang een verbod op de verkoop van nucleaire technologie en produkten aan landen buiten de EG geen haalbare kaart is moet, voor wat betreft de export van nucleaire technologie en materialen, worden toegezien op nauwgezette controle aan de hand van richtlijnen van het IAEA en naleving van andere internationale normen op dit terrein.

6. Cultuur, educatie en welzijn

6.1 Inleiding

De Europese samenwerking op het gebied van cultuur, educatie en welzijn moet zijn gericht op stimulering van de mondigheid en verantwoordelijkheid van de Europese burger en de balancering van grote ongelijkheden door het inhalen van achterstanden.

6.2 Cultuur

De door D'66 gewenste samenwerking op cultuurgebied moet leiden tot wederzijdse verrijking en niet tot culturele nivellering. Op deze manier kan de eigen culturele identiteit van alle lidstaten (en de regio's) worden versterkt. Het gevaar bestaat dat Europese landen met een sterk verbreide taal alleen al door de ruime toegankelijkheid van hun culturele producten de landen met een kleiner taalgebied cultureel gaan overheersen.

In Europees verband moet daarom de uitwisseling van kunst en literatuur worden bevorderd, o.a. door het stimuleren van vertalingen uit de „kleinere“ talen en de verspreiding daarvan. Dit zou kunnen via een Europees centrum voor vertalingen, te financieren uit een heffing op de export van bepaalde producten.

Op de TV-markt is deze overheersing al een feit: er is sprake van éénrichtingsverkeer uit het Engelstalig gebied. D'66 is voorstander van maatregelen op Europees niveau om de uitwisseling van TV-programma's te stimuleren en het éénrichtingsverkeer terug te dringen. Naast uitwisseling achten wij ook co-productie bij audio-visueel materiaal ten behoeve van televisie, bioscoop en onderwijs van groot belang.

De sociale positie van de kunstenaar is in de EG uiterst wankel. Door harmonisatie van de in de verschillende lidstaten geldende auteursrechtelijke en sociale regelingen kan deze worden versterkt. Hierbij wordt als uitgangspunt genomen dat steeds wordt gekozen voor de beste, in enig lidstaat reeds bestaande regeling als uitgangspunt voor een Europese regeling. Dit zal tot gevolg hebben dat de positie van de Nederlandse kunstenaars aanzienlijk wordt verbeterd.

Als (niet exclusief!) voorbeeld van dergelijke regelingen kunnen worden genoemd: de bescherming van kunstenaars tegen veelvuldige kopiëring van hun werk en het recht van beeldende en plastische kunstenaars op een aandeel in de waardeinstijging van hun product.

6.3 Onderwijs

Op het gebied van onderwijs heeft de EG een aantal urgente taken:

- Met kracht moet worden gewerkt aan onderlinge afstemming en erkenning van diploma's en onderwijsfaciliteiten in de aangesloten landen;
- Het aanpakken en gezamenlijk opzetten van het „opvang“ onderwijs voor buitenlandse werknemers en andere minderheidsgroepen;

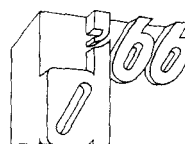

Wederzijdse verrijking in plaats van culturele nivellering. . .

- Het vragen van aandacht in de verschillende lidstaten voor de bevordering van het onderwijs in de vreemde talen;
- Het stimuleren van onderzoeken of in schoolboeken vooroordelen staan over andere lidstaten („de Nederlander op klompen tussen de molens“) en het aannemen van richtlijnen ter beëindiging van zo'n situatie;
- Binnen het onderwijs in alle lidstaten zal het functioneren in een Europese maatschappij meer nadruk moeten krijgen. Hierbij dienen de overeenkomsten meer accent te krijgen dan de verschillen;
- Het bevorderen van gerichte aandacht voor het milieu, de gezondheid en de vrijetijdsbesteding.

6.4 Welzijn

De mens in geestelijke, lichamelijke of sociale nood moet aanspraak kunnen maken op hulp, zó dat hij zich, zo mogelijk in eigen verantwoordelijkheid, in de maatschappij kan handhaven als volwaardig burger.

democraten '66

Op Europees niveau kan hieraan door concrete maatregelen een belangrijke bijdrage worden geleverd:

- De opleidingen in de lidstaten voor diverse functies (b.v. paramedische en dienstverlenende opleidingen en de basisopleiding voor medisch personeel) dienen op elkaar te worden afgestemd. De uitwisseling van personeel wordt hierdoor bevorderd en verspilling door overlappende dure opleidingen tegengegaan;
- Het aantal geneesmiddelen in de lidstaten loopt uiteen van 1.500 tot 30.000, hetgeen meer de commercie dient dan de volksgezondheid. De EG dient een geneesmiddelenpakket met een beperkt aantal preparaten samen te stellen;
- De EG dient een minimum verstrekkingenpakket op te stellen met betrekking tot de verzekering van ziektekosten;
- Het verzamelen, opslaan en bewerken van gegevens over de geestelijke, lichamelijke en sociale situatie van de bevolking en de voorzieningen die daarbij van belang zijn, gebeurt thans onvolledig door teveel instituten die onvoldoende samenwerken. Daarom moet er in Europees verband naar worden gestreefd dat deze werkzaamheden worden uitgevoerd in nationale instituten, die hun wijze van werken nauw op elkaar afstemmen;
- Ook in Europees verband verdient zelfhulp de hoogste prioriteit.

6.5 Roesmiddelen

Het gebruik van handel in hennepproducten dient niet strafbaar te zijn omdat het individueel en maatschappelijk risico ervan aanvaardbaar is. Bovendien wordt hierdoor controle op de kwaliteit van de producten mogelijk. Gezien het onaanvaardbare risico van hard drugs voor individu en maatschappij dient de vervolging van handel in hard drugs in internationaal verband krachtig ter hand te worden genomen. Het gebruik van hard drugs dient via nationaal beleid, gericht op het bestrijden van de oorzaken van gebruik, te worden bestreden. Maatregelen ter bestrijding van de criminele randverschijnselen van het gebruik dienen ook in het kader van de Europese Gemeenschappen onderwerp van overleg te zijn. Mede met het oog hierop moet herziening van de bestaande internationale verdragen worden nagestreefd.

7. Buitenlands beleid en defensie

7.1 Naar een gemeenschappelijk buitenlands beleid en defensiepolitiek

Naast haar economische rol ligt de grootste kracht van de EG op politiek terrein. De EG zal gestalte moeten geven aan een ontwikkelingsbeleid ten aanzien van de handels- en landbouwpolitiek. Ook dient een bundeling van standpunten binnen de EG plaats te vinden bij het streven naar ontspanning tussen Oost en West. Daarnaast kan de EG haar politieke contacten intensiveren met in belang toenevende naties en regionale verbonden als China, de Arabische Liga, de ASEAN e.d. Om een actief gemeenschappelijk buitenlands beleid te verwezenlijken acht D'66 de uitbouw van de Europese Politieke Samenwerking (EPS) onontbeerlijk.

7.2 De Europese Politieke Samenwerking (EPS)

Hoewel hierover in het EG-verdrag niets is geregeld wordt sinds 1970 geprobeerd bepaalde onderdelen van het buitenlands beleid in de verschillende lidstaten op elkaar af te stemmen. Een verbreding van dit overleg zal bijdragen tot een actievere Europese rol in de wereldpolitiek.

Naast veiligheidsbeleid in algemene zin (Oost-West-verhoudingen, Midden-Oosten, non-proliferatie) zou in een aangepast EPS-kader moeten worden gesproken over onderwerpen als wapenbeheersing, wapenexport en defensie-industriepolitiek. Hiertoe moet naast het EPS-overleg van de ministers van Buitenlandse Zaken een overleg gestart worden van de ministers van Defensie.

Resultaten van dergelijk overleg moeten vervolgens in NAVO-verband worden ingebracht. Ook coördinatie van de politieke aspecten van ontwikkelingshulp aan bepaalde landen kan in het kader van de EPS geschieden.

Tegenover zo'n versterkte EPS dient een verbeterde parlementaire informatieuitwisseling en controle te staan en een versterking van de positie van de Europese Commissie (bijvoorbeeld door toekenning van het initiatiefrecht in het kader van de EPS).

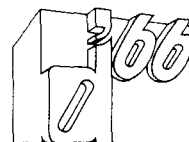
7.3 Een Europees veiligheidsbeleid

7.3.1 Oost-West verhouding

Op het gebied van de veiligheid neemt West-Europa een bijzondere plaats in in de Oost-West verhouding. In de eerste plaats omdat West-Europa zich geografisch tussen beide supermachten bevindt en een eventueel direct conflict zich naar alle waarschijnlijkheid op ons grondgebied zal afspelen.

In de tweede plaats komt in de militaire krachtsverhouding tussen Oost en West het accent steeds meer te liggen op Europa. Hiervan getuigt b.v. de discussie rondom de nucleaire wapensystemen in Europa waar D'66 zich een uitdrukkelijk voorstander toont van politieke stappen – ook unilaterale – die de volledige afbouw van dergelijke systemen in geheel Europa (Oost en West) bevorderen.

Een gemeenschappelijk West-Europees optreden in de NATO zou meer aandacht vragen voor specifieke Europese veiligheidsaspecten en tegelijkertijd de dialoog met de Atlantische partners meer inhoud geven.

democraten '66

In de verhouding tot Oost-Europa blijft het streven gericht op ontspanning, ook al hebben recente ontwikkelingen (zoals onder meer in Polen) aangetoond dat het zeer moeilijk is hiermee langs geleidelijke weg wezenlijke veranderingen in het Oost-Europese politieke systeem tot stand te brengen.

7.3.2 Europese defensie-industrie

Een gecoördineerde West-Europese defensie-industriepolitiek ontbreekt nu volledig. Deze is echter wel voorwaarde voor een effectief beleid op het gebied van conventionele bewapening, wapenexport, standaardisatie en materiële samenwerking in de NAVO. Een gemeenschappelijke defensie-industriepolitiek zou zich moeten richten op de ontwikkeling van wapens, die primair voldoen aan de behoeften van de NAVO-defensie.

Een werkelijk gecoördineerde defensie-industriepolitiek zal ook betere voorwaarden scheppen voor een „tweerichting-verkeer” binnen de NAVO. De Amerikaanse defensie-industrie is nu vooral leverancier en West-Europa afnemer.

Een van de doelstellingen van een effectieve gecoördineerde defensie-industriepolitiek moet zijn ongebreidelde wapenproductie en dientengevolge wapenverkoop aan banden te leggen.

7.3.3 Mensenrechten

Bij de beoordeling van de naleving van de universeel aanvaarde beginselen van de rechten van de mens kan men niet selectief zijn. Wel kunnen in geval van schending van de mensenrechten uit praktische overwegingen de te nemen stappen verschillen, waarbij gelet moet worden op hun effectiviteit.

Waar mogelijk zal Europa gemeenschappelijk moeten optreden. De zorg voor verbetering van de situatie met betrekking tot de mensenrechten in Oost-Europa vormt een essentieel element in het ontspanningsproces tussen Oost en West. De grens van de Westelijke „inmenging” wordt echter bepaald door het punt, waarop deze het ontspanningsproces zelf gaat bedreigen. De Tien zullen in dit verband onverminderd de aandacht moeten blijven richten op uitvoering van de Slotact van Helsinki. Het stopzetten van economische hulp aan regimes (bijvoorbeeld in de Derde Wereld) die consequent en op grove wijze rechten van de mens schenden kan onder bepaalde omstandigheden een effectieve sanctie zijn. Daarbij dient men zich er overigens van bewust te zijn, dat het Westelijk denken over moreel en democratie niet altijd zonder meer toe te passen is op landen, die hieraan op grond van verschil in achtergrond en traditie een andere inhoud geven.

In het kader van de herziening van de betrekkingen met de Lomé-partners dient een dialoog op gang gebracht te worden over handhaving van de mensenrechten.

Een mensenrechtenbeleid van de EG kan uiteraard alleen geloofwaardig zijn, indien men zelf in de praktijk de hoogste eisen stelt aan respect voor de mensenrechten in eigen land.

7.4 De uitbreiding van de Europese Gemeenschap

Uitbreiding van de Gemeenschap met andere democratische Europese landen moeten we blijven nastreven, zowel om de democratie in die landen te ondersteunen als

ook uit sociaal-economische solidariteit. De toetreding van de kandidaat-landen Spanje en Portugal zal voor deze landen zelf en voor de huidige Gemeenschap een ingrijpend gebeuren zijn. Wij zullen de nodige tijd moeten nemen om het proces van geleidelijke toenadering van de oude en nieuwe lidstaten harmonisch te laten verlopen. Voorkomen zal moeten worden dat de toch al geringe besluitvaardigheid van de Europese Gemeenschap nog verder wordt ondermijnd.

Ook bestaat de kans dat de nieuwe landen de lasten van het lidmaatschap uiteindelijk niet zullen kunnen dragen. Daarom kan het gewenst zijn om niet altijd onverkort vast te houden aan de regels, welke voor het Europa van de Tien zijn vastgesteld. Overwogen kan worden voor achtergebleven kandidaat-leden en lidstaten speciale uitzonderingen toe te staan op de regelingen, waarvan de last voor de betrokken landen te zwaar blijkt te zijn.

In de overwegingen dient dan het belang van de Gemeenschap als geheel te worden afgezet tegen de belangen van de betrokken landen.

Een feit blijft echter dat de structurele verschillen in ontwikkeling binnen een Gemeenschap van Twaalf niet geheel zullen kunnen worden afgebroken door lange overgangperiodes of door aanzienlijke financiële steun. Ook moet worden bedacht, dat de nieuwe toetreders op een aantal terreinen concurrenten zijn van de ontwikkelingslanden, met name die uit het Mediterrane gebied. Om de toetreding op handelspolitiek gebied niet schoksgewijs te doen verlopen voor de ontwikkelingslanden moeten in de overgangperiode afzetgaranties worden afgegeven.

7.5 Ontwikkelingssamenwerking

De Europese Gemeenschap moet er aan blijven meewerken, dat ook aan de mensen in de Derde Wereld voldoende bestaanszekerheid wordt verschaft. De totstandkoming van een nieuwe internationale orde is hiervoor van groot belang.

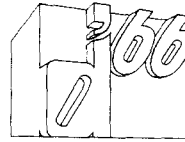
7.5.1 Structurele ontwikkelingssamenwerking

Omdat de EG een van de grootste handelsblokken ter wereld is kan en moet zij een positieve rol spelen op het gebied van de structurele ontwikkelingssamenwerking. Het tegengaan van protectionisme en de noodzaak van herstructurering van de Europese industrie, zoals omschreven in de paragrafen over handelspolitiek en industriebeleid, zal moeten worden doorgezet, ook al omdat dit nieuwe mogelijkheden zal scheppen voor de uitvoer van ontwikkelingslanden.

Daarnaast moeten de lidstaten in internationale fora, zoals de OESO, het IMF en de Wereldbank, gezamenlijk initiatieven nemen voor een internationaal stimuleringsbeleid, dat de ontwikkelingslanden – en in het bijzonder de minst ontwikkelde daarvan – in staat stelt om op voet van gelijkwaardigheid te participeren in de wereldeconomie. Daarbij moeten de ontwikkelingslanden met een reeds verder geëvolueerd economisch potentiële een grotere rol krijgen in de internationale besluitvorming in organisaties zoals het GATT, het IMF en de Wereldbank.

7.5.2 Hulpverlening

Ook op het gebied van de financiële en technische hulp dient de Gemeenschap een belangrijke rol te blijven spelen.

D'66 juicht het toe dat thans in het plan Pisani een begin wordt gemaakt met coördinatie per ontwikkelingsland van de programma's van de lidstaten op het gebied van de voedselhulp en -productie.

Ook op andere onderdelen van de nationale ontwikkelingsprogramma's zouden de lidstaten per land een verdere coördinatie kunnen nastreven, bijvoorbeeld indien er sprake is van politieke ontwikkelingen die in het kader van de EPS aan de orde zijn. Voor een zuiver gemeenschappelijk beleid zijn de mogelijkheden voorlopig nog beperkt, al was het alleen maar omdat de lidstaten niet bereid zullen zijn de daarmee gepaard gaande ontbinding van de hulp te accepteren.

Wel moet Nederland de andere lidstaten aanmoedigen zo snel mogelijk er toe over te gaan om – in overeenstemming met internationale afspraken – ten minste 0,7% van het Bruto Nationale Product aan ontwikkelingshulp te besteden.

7.5.3 Voedselvoorziening

Een van de belangrijkste doelstellingen van het Europese ontwikkelingsbeleid dient te zijn het veiligstellen van de voedselvoorziening in de ontwikkelingslanden. Om te voorkomen dat deze landen structureel afhankelijk blijven van voedselhulp moet de eigen voedselproductie van die landen krachtig worden gestimuleerd.

Hiertoe kan bijdragen dat de landbouwproducten van ontwikkelingslanden een betere toegang krijgen tot de markten van de EG-lidstaten. Belangrijker is echter dat voedselhulp de lokale landbouwprijzen niet doet instorten en dat het exportsubsidiebeleid van landbouwproducten van de Europese Gemeenschap wordt aangepast. (Zie de paragraaf over handelspolitiek). Daarom is D'66 van mening dat voedselhulp op zich niet slecht is, maar dat veel aandacht moet worden gegeven aan de manier waarop die voedselhulp bij de (armsten en) hongerigen terecht komt.

7.5.4 Schulden van de ontwikkelingslanden

De lidstaten moeten een actieve rol spelen bij het aanpakken van de enorme schuldenlast van de ontwikkelingslanden.

Daarom moet een internationaal forum voor informatie en consultatie worden gecreëerd, waar de Bank voor Internationale Betalingen, het IMF, de Wereldbank en vertegenwoordigers van commerciële banken in participeren.

Tevens dienen extra internationale liquiditeiten gecreëerd te worden via het IMF.

Deze liquiditeiten zullen vooral ten goede van de ontwikkelingslanden moeten komen. Voor de minst ontwikkelde landen tenslotte moeten speciale acties voor schuldverlichting op touw worden gezet.

7.5.5 Herziening van de Lomé-conventie

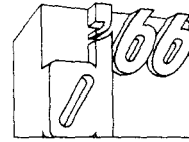
Bij de herziening van de Lomé-conventie zal moeten worden gezocht naar maatregelen, die een meer structurele verbetering van de positie van die landen tot gevolg hebben.

Ook zal de mogelijkheid moeten worden onderzocht om een aantal elementen uit die conventie van toepassing te doen zijn op alle armste landen.

Het initiatief van de Europese Commissie om de conventie een permanent karakter te geven wordt afgewezen.

Trefwoordenregister

aardgas	28	geneesmiddelen	31
alternatieve energie	28	grenscontrole	10
arbeidstijdverkorting	11	grondrechten	9
auteursrecht	19	handelspolitiek	17
bestedingsbeleid	12	industrie- en handelsbeleid	6
bestrijdingsmiddelen	22	industriepolitiek	13
bio-industrie	22	informatiebeleid	19
bosbouw	24	initiatiefrecht	9
buitenlands beleid	32	innovatie	14
buitenlandse werknemers	10	jeugdwerkplan	13
burgers, Europa voor de	10	Justitie, Hof van	9
commissarissen, raad van	18	kartelbeleid, anti-	16
communicatiesatellieten	20	kernenergie	28
conserveermiddelen, vermelding	19	kiesrecht, actief en passief	10
consumentenbeleid	19	klachtrecht, individueel	9
cultuur	29	kringloopproductie	22
defensie	32	kunsten	29
democratisering Gemeenschap	8	kunstmest	22
democratisering arbeidsverhoudingen	18	landbouw	21
dierenbescherming	27	landbouwoverschotten	24
directeuren, benoeming	18	Lomé-conventie	35
drugs	31	luchtverkeersbegeleiding	15
economisch en sociaal beleid	12	mededingingsbeleid	16
educatie	29	medezeggenschap	19
eenwording, economische en monetaire	12	mensenrechten	9, 33
emancipatie	10	midden- en kleinbedrijf	16
energie	27	milieubeheer	25
EOGFL	23	minderheden	10
EPS	31	monetaire eenwording	12
ESPRIT	20	multinationale ondernemingen	17
etikettering	19	notificatieplicht	27
Europese Politieke Samenwerking (EPS)	32	onderwijs	29
Europese Samenwerking	3	ontwikkelingslanden	
Europese Gemeenschap	8	– handelspolitiek	18
faunabeheer	27	– hulp	34
fiscale harmonisatie	23		

democraten '66

37

- kredieten	13	telecommunicatie	20
- samenwerking	34	televisieprogramma's	29
- schulden	35	toekomstverkennde projecten	20
		tuinbouw	24
Oost-West-verhouding	32		
		uitbreiding Europese Gemeenschap	33
paspoort, Europees	10		
personeelsvertegenwoordiging	18	vakvereniging	19
Portugal	6	verkeer en vervoer	14
prioriteiten	6	verkiezingen, Europese	5
privacy-wetgeving	19	visserij	24
protectionisme	18	voorkeursbehandeling, tijdelijke	10
		vreemdelingenbeleid	10
radio-actief afval	27	vrij verkeer	10
rechtsbescherming	9		
reclame	19	Waddengebied	27
ritmachtigingen	15	wapenindustrie	33
roestmiddelen	31	welzijn	30
rusttijdregelingen	14	wereldvoedselbank	22
		werkgelegenheid	12
Sociaal Handvest, Europees	9		
Spanje	6	zomertijd	10
steenkool	28	zure regen	26

DOEKE EISMA, zit vanaf 1981 in het Europees Parlement. Was daarvoor lid van Provinciale Staten van Gelderland, van de Eerste Kamer en van het vroegere, niet-rechtstreeks gekozen Euro-Parlement. Wil, met uw steun, doorgaan met zijn werk als Euro-parlementariër voor D'66.

PAULINE VAN TETS, was secretaris-buitenland van het Hoofdbestuur van D'66, lid van de Programmacommissie en is nog steeds vice-voorzitter van het D'66-Emancipatiecentrum. Werkt binnen het Wetenschappelijk Bureau mee in de werkgroepen Europa en Vrede en Veiligheid. Is lid van Vrouwen tegen Kernwapens.

JOPIE BOOGERD-QUAAK, is sinds 1978 D'66-Statelid in Zeeland, was voorzitter van het regiobestuur in Zeeland. Woont in Zeeuws-Vlaanderen en is boerin: heeft voortdurend te maken met de effecten van Europees beleid. Vindt dat veel meer kiezers ingelicht moeten worden over dat beleid en staat klaar om daarmee te beginnen.

Prijs: f 2,-

Dit is het Europees Programma 1984-1989 van Democraten '66.
D'66 heeft verder een Beleidsprogramma en een Verkiezingsprogramma 1982-1986.
Ook: informatiefolders, een driewekelijks partijblad: „Democraat“, nota's van de
Stichting Wetenschappelijk Bureau, een blad voor Staten- en Raadsleden: „Voor de
D'Raad“.
Al die informatie kunt u aanvragen via het landelijk secretariaat in Den Haag: 070-
858303.
Daar kunt u zich overigens ook opgeven als lid. Schriftelijk kan dat ook: D'66,
Antwoordnummer 1966, 2500 ZM Den Haag.